

HALLINTOVALIOKUNNAN MIETINTÖ 6/2009 vp

Hallituksen esitys laiksi poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 2 päivänä huhtikuuta 2008 lähettänyt hallintovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 26/2008 vp).

Lausunnot

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta ja lakivaliokunta ovat antaneet asiaa lausunnot (PeVL 35/2008 vp ja LaVL 23/2008 vp), jotka on otettu tämän mietinnön liitteiksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylitarkastaja Keijo Suuripää, rajavartio-osaston oikeudellisen osaston päällikkö, hallitusneuvos Tomi Vuori, hallitusneuvos Marko Viitanen ja rikostarkastaja Jari Nyström, sisäasiainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Janne Kanerva ja lainsäädäntöneuvos Päivi Pietarinen, oikeusministeriö
- ylitarkastaja Jukka M. Kekkonen, valtiovarainministeriö
- valtiosyyttäjä Mika Illman, Valtakunnan-syyttäjänvirasto
- johtaja Juha Niskanen, Tullihallitus
- apulaispäällikkö Tero Kurenmaa, keskusrikospoliisi
- lakimies Kimmo Lehtimäki, Poliisiammattikorkeakoulu

- poliisikomentaja Jukka Riikonen, Helsingin kihlakunnan poliisilaitos
- poliisipäällikkö Seppo Kinnunen, Peräpohjan kihlakunnan poliisilaitos
- puheenjohtaja Antero Rytkölä, Suomen Nimismiesyhdistys ry, edustaen myös Poliisi-, ulosotto-, syyttäjä- ja maistraattilakimiesten edunvalvontajärjestö PUSH ry:tä
- puheenjohtaja Juha Masalin ja luottamusmies Veikko Lehtonen, Merivartioliitto ry
- pääluottamusmies Mika Ala-Hiiri, Päälystöliitto ry
- pääluottamusmies Markku Pietikäinen ja varapääluottamusmies Erkki Hirvonsalo, Rajavartioliitto ry
- lakimies Rita Ridanpää, Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry
- puheenjohtaja Markku Kosonen, Tulliliitto ry
- puheenjohtaja Sirkkaliisa Suutari, Tullin Akavalainen Yhdistys ry
- puheenjohtaja Mikko Grönberg, Tullivirkamiesliitto ry
- puheenjohtaja, majuri Harri Westerlund, Upseeriliitto ry
- professori Olli Mäenpää
- professori Tuomas Ojanen
- professori Kaarlo Tuori.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- suojelupoliisi
- Raja- ja merivartiokoulu
- tietosuojavaletuutetun toimisto
- Maanpuolustuksen henkilökuntaliitto MPHL ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki poliisin, tullin, ja rajavartiolaitoksen (myöhemmin PTR-viranomaiset) yhteistoiminnasta. Esityksen mukaan lain tasolla säädettäisiin niistä keskeisistä asioista, joista säädetään nykyisessä asetuksessa poliisiin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta sekä muista lakitasoista sääntelyä edellyttävistä PTR-viranomaisten yhteistoimintaa koskevista asioista.

Tavoitteena on, että laista saisi kokonaiskuvan PTR-viranomaisten yhteistoiminnasta rikostorjunnassa, valvontatoiminnassa ja kansainvälisessä yhteistyössä. Ehdotettu lainsäädäntö muodostaisi myös selkeän oikeudellisen pohjan PTR-viranomaisten yhteistyölle.

Lailla ei muutettaisi PTR-viranomaisten päävastuualueita, mutta sillä parannettaisiin viranomaisten yhteistoimintaa erityisesti rikostorjunnassa sekä lisättäisiin viranomaisten mahdollisuuksia tietyissä tilanteissa suorittaa toiselle PTR-viranomaiselle kuuluvia rikostorjuntatehtäviä tämän puolesta. Lailla ei annettaisi viranomaisille uusia toimivaltuuksia muutoin kuin yhteistoimintaan sisältyvään tiedonhankinta-, tutkinta- ja rikostiedusteluyhteistyöhön liittyen. Toimittaessa muutoin toisen PTR-viranomaisen puolesta tämän toimialueella viranomaiskohtaiset toimivaltuudet eivät laajenisi.

Ehdotuksessa esitetään säädettäväksi keskeisistä uusista yhteistyömuodoista, kuten yhteistä rikostiedustelu- ja rikosanalyysitoiminnoista sekä siitä, millä tavoin ja mitä toimivaltuuksia käyttäen PTR-viranomaiset voivat yhdessä torjua rikoksia. Lain tasolla olisi tarve säätää PTR-viranomaisten keskinäisestä tietojen vaihtamisesta, tallentamisesta ja käsittelemisestä sekä siitä, minkälaisia yhteisiä tietokantoja PTR-viranomaisilla voisi olla. Ehdotukseen sisältyvät myös niin kutsuttua valvottua läpilaskua koskevat menettelylliset säännökset.

Laissa säädettäisiin myös henkilöstön, välineistön ja tilojen käyttöön liittyvästä yhteistoiminnasta sekä PTR-yhteistoiminnasta aiheutuneiden kustannusten korvaamisesta.

Samalla rajavartiolain ja henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain päällekkäiset säännökset kumottaisiin ja lakien sanamuotoja yhdenmukaistettaisiin ehdotetun lain kanssa. Ennen tullilain kokonaisuudistusta ehdotetaan tullilakiin lisättäväksi säännökset tilapäisestä analyysirekisteristä sekä rikostorjuntatoimenpiteen siirtämisestä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan ensi iltana.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Uudistuksen tarve

Poliisiin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta on säädetty vuonna 2001 voimaantulleella asetuksella (257/2001). Lakitasoisia säännöksiä yhteistoiminnasta on eri PTR-viranomaisia koskevissa erillislaeissa. Tämä sääntely on kuitenkin hajanaista, eikä siihen sisälly säännöksiä kaikkia kolmea PTR-viranomaista koskevista yhteistyöstä. Tietyistä yhteistyömuodoista,

kuten yhteisistä tiedonhankinta- ja tutkintaryhmistä, ei ole lainkaan säännöksiä.

Käsiteltävänä olevien lakiehdotusten taustalla on rajavartiolaitoksesta annetun lain (320/1999) säätämiseen liittyvä hallintovaliokunnan mietintö, jossa valiokunta on edellyttänyt hallituksen selvittävän uuden erillisen poliisi-, tulli- ja rajavirtioviranomaisten yhteistoimintaa koskevan säädöksen tarpeellisuuden ottaen huomioon muun muassa kyseisten viranomaisten laissa säädetyt toimialakohtaiset tehtävät, olemassa olevan sääntelyn mahdollistama

yhteistoiminta ja käytännön yhteistoiminnan tarpeet (HaVM 25/1998 vp — HE 42/1998 vp).

Valiokunta pitää tärkeänä, että lain tasolla säädetään kokonaisvaltaisesti PTR-viranomaisen yhteistoiminnasta. Poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoimintaan kuuluvien tehtävien luonne huomioon ottaen tämä on perusteltua myös siltä osin kuin nykyinen asetustasoisen sääntely nostetaan lain tasolle. Säädettävän PTR-lain tavoitteena on muodostaa selkeä oikeudellinen pohja yhteistyölle ja sen kehittämiselle.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä tästä mietinnöstä ilmenevin huomautuksin ja muutotosehdotuksin.

Toimiminen toisen PTR-viranomaisen tehtävälueella

Yhteistoiminnasta ehdotetaan PTR-laissa säädettäväksi kahdessa erilaisessa tilanteessa: 1) pyynnön perusteella tapahtuva toimenpiteen suorittaminen toisen PTR-viranomaisen puolesta ja 2) ilman pyyntöä tapahtuva toimenpiteen suorittaminen toisen PTR-viranomaisen puolesta kiiretilanteissa.

PTR-viranomainen voi 1. lakiehdotuksen 2 §:n 1 momentin nojalla suorittaa pyynnöstä toisen PTR-viranomaisen puolesta tämän tehtävälueeseen kuuluvan rikostorjuntatoimenpiteen. Valiokunta tähdentää, että toimenpiteen suorittamisessa PTR-viranomainen saa käyttää vain niitä toimivaltuuksia, joita se saa käyttää omalla tehtävälueellaan sille kuuluvissa rikostorjuntatehtävissä. PTR-yhteistoiminta ei mahdollista sitä, että viranomainen saa käyttöönsä uusia toimivaltuuksia. Kysymys on siitä, että PTR-viranomaisen nykyisten toimivaltuuksien käyttöala laajenee tilapäisesti, jolloin toimenpiteen suorittavalla viranomaisella on lähtökohtaisesti jo olemassa olevien toimivaltuuksien perusteella asianmukainen kokemus, koulutus, välineistö ja muu varustautuminen. Valiokunta pitää PTR-lakiehdotukseen sisältyvää sääntelyä perusteltuna. Tarkoitus on, että viranomaisille

säädetyt tehtävät voidaan hoitaa mahdollisimman tehokkaasti. Samalla parannetaan viranomaispalvelujen saatavuutta saaristossa ja muualla harvaan asutulla alueella.

PTR-viranomainen voi 1. lakiehdotuksen 2 §:n 2 momentin mukaan suorittaa rikostorjuntaan liittyvän toimenpiteen ilman pyyntöäkin, jos toimenpidettä ei voida viivyttää. Toimenpiteestä on tällöin ilman aiheetonta viivytystä ilmoitettava sille PTR-viranomaiselle, jonka tehtävälueeseen toimenpide kuuluu. Lisäksi toimenpiteestä on luovuttava, kun se viranomainen, jonka puolesta toimenpide suoritetaan, sitä pyytää tai ottaa itse tehtävän hoitaakseen. Tällä sääntelyllä pyritään varmistamaan, että kiireelliset toimenpiteet, esimerkiksi vakavaan rikollisuuteen liittyvät tehtävät, tulevat suoritetuiksi joutuisasti.

Ehdotettu PTR-laki ei aseta PTR-viranomaiselle velvoitetta toimia toisen PTR-viranomaisen tehtävälueella kiiretilanteessakaan. Valiokunta painottaa kuitenkin sitä lähtökohtaa, että toimenpide suoritetaan aina kiireellisessä tilanteessa, kun PTR-viranomaisella on tehtävän hoitamisen edellyttämä koulutus, osaaminen ja tarpeellinen välineistö sekä mahdollisuus toimenpiteen suorittamiseen.

Kiireelliset yleisen järjestyksen ja turvallisuuden poliisin toimenpiteet

Hallituksen esitykseen sisältyvän rajavartiolaitain muuttamista koskevan 2. lakiehdotuksen 21 §:n 1 momentin mukaan rajavartiolaitos voi yksittäistapauksessa poliisimiehen pyynnöstä suorittaa sellaisia kiireellisiä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tarpeellisia poliisilain 2 luvussa tarkoitettuja poliisin toimenpiteitä, joita poliisi ei voi viipymättä suorittaa. Pykälän nykyisen sanamuodon mukaan rajavartiolaitos voi suorittaa vain rikoksen estämiseen tai sen keskeyttämiseen liittyviä kiireellisiä tehtäviä.

Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että rajavartiolaitosta ja rajaväyöhykettä koskevan lainsäädännön uudistamisen yhteydessä (HE 6/2005 vp) eduskunta muutti lakiehdotusta nykyisen säännöksen mukaiseksi. Hallintovalio-

kunta katsoo perustuslakivaliokunnan tavoin, että tällainen perustelu on epäasianmukainen.

Hallintovaliokunta toteaa, että vuonna 1999 säädetyt rajavartiolain 9 §:n 1 momentissa on ollut seuraava säännös rajavartiolaitoksen virkavasta poliisille: "Rajavartiolaitos voi poliisin pyynnöstä yksittäistapauksessa suorittaa valvonta-alueellaan sellaisia poliisilaissa (493/1995) tarkoitettuja yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen kuuluvia kiireellisiä poliisin tehtäviä, joita poliisi ei voi viipymättä suorittaa."

Hallituksen esitykseen HE 6/2005 vp sisältyneessä ehdotuksessa rajavartiolaiksi ehdotettiin uutta säännöstä, jonka mukaan rajavartiolaitos voi yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi toimia ilman poliisin pyyntöäkin, jos toimenpidettä ei voida viivyttää terveydelle tai omaisuudelle vaaraa aiheuttamatta (21 §:n 2 momentti). Muilta osin sääntelyä, joka hallituksen esityksen mukaan vastasi koko itsenäisyyden ajan vallinnutta tilannetta, ei ollut tarkoitus muuttaa. Lakiehdotuksen 21 §:n 1 momentissa oli vuoden 1999 lain 9 §:n 1 momenttia vastaava säännös ilman toimeenpiteen rajaamista rajavartiolaitoksen valvonta-alueelle, koska rajavartiolain säätämisen yhteydessä luovuttiin valvonta-alueen käsitteestä. Hallituksen esitykseen HE 6/2005 vp sisältyvä ehdotus rajavartiolain 21 §:n 1 momentiksi kuului seuraavasti: "Rajavartiolaitos voi yksittäistapauksessa poliisimiehen pyynnöstä suorittaa sellaisia poliisilaissa tarkoitettuja yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen kuuluvia kiireellisiä poliisin tehtäviä, joita poliisi ei voi viipymättä suorittaa."

Eduskuntakäsittelyssä lakiehdotusta muutettiin hallintovaliokunnan mietinnössä (HaVM 12/2005 vp) lakivaliokunnan lausunnon perusteella (LaVL 10/2005 vp). Tuolloin on kysymys ollut lakiehdotuksen sanamuodon ja perustelujen välisestä suhteesta sekä niiden tulkinnasta seurauksin, että 21 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen poliisitehtävien määriteltiin "yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen" sijasta "rikoksen estämiseksi tai sen keskeyttämiseksi".

Poliisilain esitöistä ilmenee, että yleisen järjestyksen ja turvallisuuden käsitteeseen on kat-

sottu kuuluvan kaiken sellaisen poliisitoiminnan, jonka tarkoituksena on luoda ja ylläpitää turvallista ja viihtyisää elin- ja toimintaympäristöä yhteiskunnan jäsenille, torjua ja estää ennakolta oikeudenloukkauksia ja häiriöitä sekä poistaa tapahtuneet häiriöt ja selvittää tapahtuneet oikeudenloukkaukset. Hallintovaliokunta toteaa tässä yhteydessä, että yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen voidaan katsoa kuuluvan ainakin rikosten ennalta estämisen ja keskeyttämisen. Sen sijaan rikosten selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen ovat erikseen säänneltyjä tehtäviä, mikä puoltaa niiden käsitteellistä erottamista yleisestä järjestyksestä ja turvallisuudesta. Perustellusti voidaankin päätyä siihen näkemykseen, että hallituksen esitykseen HE 6/2005 vp sisältyneet esimerkit ovat kirjoitustavastaan huolimatta liittyneet yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen eikä siten ristiriitaa jää lakiehdotuksen ja perustelujen välille.

Valiokunta toteaa, että voimassa olevasta rajavartiolain 21 §:stä saattaa aiheutua käytännön ongelmia silloin, kun kysymys on yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen kuuluvasta toimenpiteestä, jota ei voida pitää rikosten ennalta estämisenä tai keskeyttämisenä. Voimassa olevaa sääntelyä voidaan pitää sikäläkin epä johdonmukaisena, että rajavartiolaitoksen hoidettavat poliisitehtävät rajanylityspaikoilla on rajavartiolain 20 §:n 1 momentissa määritelty yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen avulla: "Rajavartiolaitos huolehtii yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä rajanylityspaikalla silloin, kun poliisi on estynyt sitä tekemästä." Kun otetaan lisäksi huomioon käsiteltävänä olevan PTR-lakiehdotuksen tarkoitus edistää poliisi, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoimintaa, hallintovaliokunta katsoo, että käsiteltävänä olevan 2. lakiehdotuksen 21 §:n 1 momentti sisältää asianmukaisen tarkennuksen voimassaolevaan lainsäädäntöön. Samalla valiokunta ehdottaa yksityiskohtaisissa perusteluissa lausuttuun viitaten mainitussa lainkohdassa säädettäväksi nimenomaisesti, että pyynnön on toimivaltainen esittämään virka-asemaltaan päällystään kuuluva poliisimies, jol-

loin asia ei jää yksinomaan organisaatio- ja johdosuhteiden varaan.

Valvottu läpilasku

PTR-lakiin sisältyvät nimenomaiset säännökset, jotka ohjaavat PTR-viranomaisten toimintaa laittomaan tai laittomaksi epäiltyyn valtakunnanrajan ylittävään kuljetukseen liittyvässä valvotussa läpilaskussa.

Luonteeltaan valvottu läpilasku on taktinen menettelytapa rikostorjunnassa, jonka tavoitteena on laittomien valtakunnanrajan ylittävien kuljetusten paljastaminen. Valvotun läpilaskun suorittamista koskevat toimivaltuussäännökset sisältyvät kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annettuun lakiin (4/1994) sekä sen kanssa rinnakkain sovellettaviin kansainvälisiin sopimuksiin, joihin Suomi on sitoutunut.

Tällaisia Suomea sitovia sopimuksia, joissa on erityinen maininta valvotusta läpilaskusta, ovat esimerkiksi EU:n tullihallintojen keskinäisestä avunannosta ja yhteistyöstä tehty yleissopimus (Napoli II, SopS 148/2004), keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa EU:n jäsenvaltioiden välillä tehty yleissopimus (SopS 57/2004), yhteisiä tutkintaryhmiä koskeva puitepäätös (EYVL 2002/L162), huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden laitonta kauppaa vastaan tehty Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimus (SopS 44/1994), Schengenin yleissopimus (158/2001) ja Prümin sopimus (277/2007).

Lakivaliokunnan lausuntoon viitataan hallintovaliokunta pitää tärkeänä, että erillisen valmistelun pohjalta täydennetään ja tarkennetaan valvottua läpilaskua koskevaa sääntelyä (LaVL 23/2009 vp). Valvotun läpilaskun sääntelyn kehittäminen on myös oikeusturvakysymys sekä rikoksesta epäillyn että viranomaisen näkökulmasta. Samoin kansainvälisen yhteistyön kannalta on tarpeen voida helposti selvittää, mitkä ovat viranomaisten toimivaltuudet ja mahdollisuudet osallistua operatiiviseen yhteistyöhön yksittäisissä tapauksissa. Esitutkinta- ja pakkokeino toimikunnan mietinnössä ehdotetaan valvotusta läpilaskusta säädettäväksi sekä poliisilaisissa että pakkokeinolaissa (komiteamietintö 2009:2). Esitutkintalain, pakkokeinolain ja po-

liisilain kokonaisuudistus on tarkoitus toteuttaa vielä kuluvalle vaalikaudella.

Koulutus

Suomen PTR-yhteistoiminnalla on pitkät perinteet, ja se on kansainvälisesti arvostettu esimerkiksi erinomaisesta viranomaisten yhteistyöstä. Yhteistyön kehittyminen ja kyky suoriutua eri toimialojen PTR-viranomaisten tehtävistä asettaa koulutukselle huomattavia vaatimuksia. Valiokunta tähdentää, että menestyksellinen yhteistoiminta ja etenkin toimiminen toisen PTR-viranomaisen tehtäväalueella edellyttävät jatkuvaa panostusta koulutukseen sekä sitä, että kuhunkin tehtävään osallistuvalla on tehtävän vaatima koulutus ja käytännön kokemus. Tämä on yhteiskunnan tehtävään osallistuvan virkamiehen ja kansalaisten oikeusturvan kannalta tärkeää.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Laki poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta

2 §. Toimiminen toisen PTR-viranomaisen tehtäväalueella. Valiokunta ehdottaa 2 §:n 1 momentin täsmentämistä sanonnallisesti koskemaan nimenomaan vain "yksittäisen" rikostorjuntaan liittyvän toimenpiteen suorittamista.

Pykälän 2 momentti koskee ilman pyyntöä suoritettavaa kiireellistä toimenpidettä. Perustuslakivaliokunnan lausuntoon yhtyen hallintovaliokunta ehdottaa sanamuodon tarkentamista niin, että myös näissä tapauksissa toinen PTR-viranomaisen saa käyttää vain niitä toimivaltuuksia, jotka sillä on omalla tehtäväalueellaan. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa 2 momentin muuttamista niin, että siinä viitataan "1 momentin mukaisin toimivaltuuksin" suoritettavaan tehtävään.

5 §. PTR-rikostiedusteluyksiköt. PTR-viranomaisten rikostiedustelu- ja rikosanalyysitoimintaa varten voidaan perustaa valtakunnallisia, alueellisia ja paikallisia PTR-rikostiedusteluyksiköitä.

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt lausunnossaan huomiota siihen, että lain tasolla tulee säätää, kuka tällaisen rikostiedusteluksikön perustamisesta päättää. Hallituksen esityksen perusteluissa on todettu, että valtakunnallisen PTR-rikostiedustelukeskusten ja alueellisten PTR-rikostiedusteluryhmien toiminta on käynnistetty vuonna 2004. Käynnistämispäätös on tehty valtakunnallisessa PTR-johtoryhmässä. Samalla on sovittu, että kukin PTR-viranomaisen sijoittaa PTR-rikostiedusteluksiköihin päätoimisia virkamiehiään rikostiedustelu- ja rikosanalyysitehtäviin. Virkamiesten sijoittaminen perustuu PTR-viranomaisten keskinäisiin yhteistoimintasopimuksiin.

Edelleen perusteluissa todetaan, että kukin virkamies toimii PTR-rikostiedusteluksikössä omilla toimivaltuuksillaan ja on edustamansa PTR-viranomaisen alainen. PTR-rikostiedusteluksikössä toimivat virkamiehet käyttävät työssään lähtökohtaisesti edustamansa PTR-viranomaisen omia tietokantoja ja rekistereitä sekä syöttävät omaa hallinnonalaansa koskevan rikostiedustelutiedon edustamansa viranomaisen omiin rekistereihin. PTR-rikostiedusteluksiköissä toimiville virkamiehille on myös erikseen sovitulla tavalla myönnetty käyttöoikeuksia toisten PTR-viranomaisten rekistereihin. Tiedon luovutus kunkin viranomaisen rekisteristä toiselle on mahdollista lainsäädännön mukaan yksittäistapauksissa rikosten selvittämiseksi ja paljastamiseksi.

PTR-rikostiedusteluviranomaiset ovat tehneet ja tekevät myös tulevaisuudessa tiedustelu- ja analyysiyhteistyötään kunkin PTR-viranomaisen tiloissa ja erilaisilla kokoonpanoilla. Valiokunta katsookin saamansa selvityksen perusteella, että PTR-rikostiedusteluksiköt eivät nimestään huolimatta ole varsinaisia organisaatioyksiköitä, vaan tehostetun viranomaisyhteistyön toimintamuotoja. PTR-rikostiedusteluksiköihin sijoitetut PTR-viranomaisten virkamiehet toimivat näissä yksiköissä lähettäjäviranomaisen toimivaltuuksin ja lähettäjäviranomaisen alaisuudessa. PTR-rikostiedusteluksikön toiminnan eli tehostetun tiedustelu- ja analyysiyhteistyön päi-

vittäisestä työnjohdosta vastaa yksikköön sijoitettu päällystään kuuluva poliisimies.

6 §. Tietojen käsittely PTR-rikostiedusteluksiköissä. Lakiehdotuksen 6 §:n 1 momentissa säädetään, että PTR-rikostiedusteluksikössä edustettuna oleva PTR-viranomaisen voi perustaa vakavaa tai laajamittaista rikollisuutta koskevaa yksittäistä rikostorjuntatehtävää varten henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (761/2003) 6 §:n 2 momentissa, henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain (579/2005) 4 §:ssä tai tullilain (1466/1994) 22 §:n 2 momentissa tarkoitetun tilapäisen rikosanalyysirekisterin.

Perustuslakivaliokunta pitää tarpeellisena, koska on kyse usean eri viranomaisen yhteistyöstä, että lakiin kirjataan se esityksen perusteista ilmikäyvä seikka, jonka mukaan rikosanalyysirekisterin pitäjänä toimii rekisterin perustanut PTR-viranomaisen. Lisäksi perustuslakivaliokunta pitää henkilötietojen suojan kannalta tärkeänä, että valvontaa koskevat perussäännökset sisällytetään lakiin.

Saamansa selvityksen perusteella hallintovaliokunta toteaa, ettei tarkoitus ole luoda uutta PTR-rikosanalyysirekisteriä, vaan kysymys on poliisin, rajavartiolaitoksen tai tullin oman henkilörekisteriä koskevan nykyisen sääntelyn nojalla perustamasta tilapäisestä analyysirekisteristä. Rekisterin käyttötarkoituksen, tietosisällön, salassapidettävien tietojen luovuttamisen teknisen käyttöyhteyden avulla ja tietojen säilytysaikojen osalta noudatetaan rekisterin perustaneen PTR-viranomaisen omia analyysirekistereitä koskevia voimassa olevia säännöksiä. Ehdotetussa rikosanalyysirekisterissä saataisiin yhdistää sellaiset yksittäistapauksessa tarpeelliset tiedot, jotka analyysioperaatioon osallistuvat viranomaiset saisivat yhdistää omissa analyysirekistereissään.

Rekisterin perustajasta ja rekisterin pitäjämästä on säädetty kutakin viranomaista koskevassa henkilörekisterilainsäädännössä. Rekistereistä ei sisälly lakiehdotukseen erillistä sääntelyä, koska säännösehdotus perustuu siihen, että rekisteriin sovelletaan ehdotetun 6 §:n 1 momen-

tissa mainittuja voimassa olevia lakeja. Hallintovaliokunta katsoo lakiehdotuksesta ilmenevän myös, että rekisterinpitäjänä toimii sen perustanut PTR-viranomainen. Toisaalta valiokunta ei näe estettä tällaisen lisäyksen tekemiselle 6 §:n 1 momenttiin, minkä vuoksi sääntelyn tarkentamiseksi valiokunta ehdottaa kyseisen momentin muuttamista.

Hallintovaliokunta ehdottaa lisäksi selvytyksen vuoksi 6 §:ään lisättäväksi uuden 5 momentin seuraavasti: "PTR-rikostiedustelu- ja analyysitoiminnan valvonnasta on voimassa, mitä siitä erikseen säädetään." Tällä sääntelyllä viitataan kunkin PTR-viranomaisen valvontaa koskevaan lakitasoiseen sääntelyyn. Erityisesti on syytä mainita, että sisäasiainministeriön on poliisin osalta poliisilain 33 §:n perusteella samoin kuin rajavartiolaitoksen osalta rajavartiolain 41 §:n nojalla annettava vuosittain eduskunnan oikeusasiamiehelle kertomus poliisilain 33 §:n 3 momentissa tarkoitettun teknisen kuuntelun ja televalvonnan käytöstä. Samalla on annettava selvitys teknisen tarkkailun käytöstä rangaistuslaitoksessa. Myös pakkokeinolain (450/1987) 5 a luvun 15 §:n mukaan sisäasiainministeriön on annettava sekä poliisin että rajavartiolaitoksen osalta vuosittain eduskunnan oikeusasiamiehelle kertomus telekuuntelun ja -valvonnan sekä teknisen kuuntelun käytöstä. Samalla on annettava selvitys teknisen tarkkailun käytöstä rangaistuslaitoksissa.

Edellä mainittujen tiedonhankinnan laillisuusvalvontaa koskevien säännösten lisäksi esimerkiksi lakiin henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa (579/2005) sisältyy yksityiskohtaisia säännöksiä tietojen käsittelystä, oikeudesta tietojen saamiseen, niiden käyttämisestä ja luovuttamisesta, arkistoinnista, poistamisesta ja tietojen tarkastusmenettelystä. Vastaavia säännöksiä sisältyy myös poliisin ja tullin omaan lainsäädäntöön.

7 §. PTR-tiedonhankinta- ja tutkintaryhmät.

PTR-viranomaiset voivat 1 momentin nojalla perustaa yhteisen tiedonhankinta- ja tutkintaryhmän rikoksen tai rikoskokonaisuuden estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. PTR-tie-

donhankinta- ja tutkintaryhmä voidaan perustaa niiden viranomaisten kesken, joiden tehtäväalueeseen rikosasia kokonaan tai osittain kuuluu.

Pykälän 3 momentin mukaan tällaisessa ryhmässä olevalla PTR-viranomaisen edustajalla on oikeus osallistua ryhmän johtajan johdon ja tarpeellisen valvonnan alaisena kaikkien niiden tiedonhankinta- ja tutkintatoimenpiteiden suorittamiseen, joita yhteinen tiedonhankinta tai tutkinnan kohteena olevan rikoskokonaisuuden estäminen, paljastaminen ja selvittäminen edellyttävät ja joista ryhmän johtaja on toimivaltuuksien sa nojalla päättänyt.

Säännöksellä on esityksen perustelujen mukaan tarkoitettu laajentaa PTR-viranomaisten toimivaltuuksia toimittaessa yhteisissä PTR-tiedonhankinta- ja tutkintaryhmissä. Säännös mahdollistaa sen, että PTR-viranomainen voi osallistua ryhmän johtajan johdon ja valvonnan alaisena sellaisen yksittäisen toimenpiteen suorittamiseen, joka ei muutoin sisälly kyseisen PTR-viranomaisen omiin toimivaltuuksiin.

Perustuslakivaliokunta katsoo lausunnossaan saamansa selvityksen perusteella 7 §:n 3 momentin tarkoittavan käytännössä muun muassa sitä, että rajavartiomies tai tullimies voi nykyisestä lainsäädännöstä poiketen osallistua ryhmään, jossa käytettäväksi tulee poliisilaissa tarkoitettu peitetoiminta tai valeosto-oikeus. Perustuslakivaliokunnan mielestä tämänkaltaisten poikkeuksellisten ja muualla laissa tarkoin säädeltyjen toimivaltuuksien perustaminen ryhmän johtajan yksittäiseen päätökseen on vastoin perustuslain 2 §:n 3 momenttia, jonka mukaan julkisen vallan tulee perustua lakiin. Kyse on viimekädessä myös ryhmään osallistuvien virkamiesten omasta turvallisuudesta. Näistä syistä säännöksessä tulee ryhmään osallistuvien PTR-viranomaisten edustajien toimivaltuudet rajata niihin toimivaltuuksiin, jotka heillä omalla tehtävälallaan on. Tällainen muutos on edellytys sille, että 1. lakiehdotus voidaan tältä osin käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta hallintovaliokunta ehdottaa PTR-viranomaisten edustajien toimivaltuuksien rajaamista 7 §:n

3 momentissa niihin valtuuksiin, jotka heillä omalla tehtävälueellaan on seuraavasti: "PTR-tiedonhankinta- ja tutkintaryhmässä PTR-viranomaisen edustajalla on oikeus osallistua ryhmän johtajan johdon ja tarpeellisen valvonnan alaisena *sellaisten* tiedonhankinta- ja tutkintatoimenpiteiden suorittamiseen, *joihin kyseisen PTR-viranomaisen edustaja on toimivaltainen omalla tehtävälueellaan kyseiselle PTR-viranomaiselle kuuluvissa rikostorjuntatehtävissä ja joita yhteinen tiedonhankinta tai tutkinnan kohteena olevan rikoskokonaisuuden estäminen, paljastaminen ja selvittäminen edellyttävät ja joista ryhmän johtaja on toimivaltuuksiensa nojalla päättänyt.*"

12 §. Tarkemmat säännökset. Perustuslakivaliokunta on huomauttanut lausunnossaan, ettei 12 § ole sanonnallisesti asianmukainen, koska siinä mainitaan annettavan tarkempia säännöksiä useista asioista, joista lakiehdotukseen ei sisälly lainkaan säännöksiä. Siksi säännöstä on syytä tarkistaa siten, että siitä ilmenee, mistä todella annetaan "tarkempia säännöksiä" ja mitkä kysymykset jäävät kokonaisuudessaan asetuksen tasolle. Samalla perustuslakivaliokunta muistuttaa siitä, että perustuslain 80 §:n 1 momentin säännökset rajoittavat suoraan valtuussäännösten tulkintaa samoin kuin valtuuksien nojalla annettavien säännösten sisältöä.

Hallintovaliokunta toteaa ottamatta kantaa luonnoksen sisältöön, että sille on toimitettu 9.4.2009 päivätty valtioneuvoston asetusluonnos poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta. Valiokunta ei ole myöskään puuttanut lakiehdotuksen rakenteeseen, jossa toisaalta ehdotetaan säädettäväksi asetuksenantovaltuuksista eri pykälissä ja lisäksi vielä 12 §:ssä.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta hallintovaliokunta ehdottaa 12 §:n jakamista kahdeksi momentiksi, joista 1 momentissa säädetään, että valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää lain 1 §:ssä tarkoitettujen PTR-viranomaisten yhteistoimintaelinten muodostamisesta ja yhteistoiminnasta 6 §:ssä tarkoitettua valvonnan järjestämisessä.

Pykälän 2 momentti sen sijaan koskee tarkempien säännösten antamista. Valiokunnan ehdottamassa muodossa kysymys on PTR-viranomaisen päätöksentekomenettelystä, joka koskee 5 §:ssä tarkoitettua rikostiedusteluyksikön muodostamista, 7 §:ssä tarkoitettua PTR-viranomaisten yhteisten tiedonhankinta- ja tutkintaryhmien perustamista sekä 10 §:ssä tarkoitettua PTR-viranomaisten välineistöön, tiloihin, henkilövoimavaroihin tai erityisasiantuntijapalveluihin liittyvää avun pyytämistä ja antamista.

2. Laki rajavartiolain muuttamisesta

21 §. Kiireelliset yleisen järjestyksen ja turvallisuuden poliisin toimenpiteet. Yleisperusteluisista ilmenee valiokunnan asettuneen puoltamaan hallituksen esityksen hyväksymistä siinä muodossa, että rajavartiolaitokselle esitettävän pyynnön kiireellisen yleisen järjestyksen ja turvallisuuden toimenpiteen suorittamisesta voi tehdä vain virka-asemaltaan päällystöön kuuluva poliisimies.

Kullakin PTR-viranomaisella on omat laissa säädetyt tehtävät ja toimivaltuudet niiden suorittamiseen. Esimerkiksi rajavartiomiehen tehtävät ja toimivaltuudet on määritelty rajavartiolaissa (578/2005). Sanottuun lakiin sisältyvät säännökset virka-avun pyytämisen edellytyksistä. Periaatteessakaan virka-avun pyytäminen ei kuulu jokaisen rajavartiomiehen toimivaltaan. Vastaavasti on perusteltua säätää rajavartiolain 21 §:n 1 momentissa pyynnön esittämiseen oikeutetun poliisimiehen virka-asemasta.

Valiokunnan ehdottama sääntely on sopuisuudessa myös poliisin muualla laissa säädetyin asteellisen toimivallan kanssa. Esimerkiksi kiinniotetun henkilön pidättämiseen ja vapauttamiseen liittyvä toimivalta on annettu virka-asemaltaan päällystöön kuuluvalla poliisimiehelle. Tällainen sääntely on tärkeää sekä kansalaisen että virkamiehen oikeusturvan kannalta. Valiokunta ei pidä asianmukaisena, että kysymys asteellisesta toimivallasta jäisi rajavartiolain 21 §:n 1 momentissa pelkästään johtosuhdetasolla määriteltäväksi. Sen sijaan asiallinen ja alueelli-

nen toimivalta määrittynyt poliisin organisaation mukaisesti.

Valiokunta kiinnittää vielä huomiota rajavartiolain 21 §:n 1 momentissa säänneltävän kii-reellisen yleisen järjestyksen ja turvallisuuden toimenpiteen suorittamiseen. Pyynnön esittävän päällystöön kuuluvan poliisimiehen on käytettävissään olevien tietojen perusteella ratkaistava, pyydetäänkö rajavartiolaitosta suorittamaan kii-reellinen toimenpide poliisin puolesta. Yhteydenpitovaiheessa rajavartiolaitokseen hänen on arvioitava asiaa oman virkavastuunsa kannalta. Vastaavasti rajavartiolaitoksen puolella toimi-valtaisen virkamiehen on virkavastuullaan arvioitava, voidaanko tehtävä ottaa vastaan. Täs-säkin kohdin valiokunta tähdentää, että suoraan kansalaisiin kohdistuvaa toimivaltaa käyttävällä virkamiehellä tulee olla virkatehtävän edellyttä-mä koulutus, kokemus sekä tehtävän suorittami-seksi asianmukaiset varusteet sillä tavoin, että ennalta arvioiden voidaan suoriutua tehtävästä luotettavasti ja turvallisesti.

41 §. Rajavartiomiehen toimivalvuudet rikosten ennalta estämiseksi ja selvittämiseksi. Halli-tuksen esityksessä ehdotetaan pykälän loppuun lisättäväksi uusi virke, jonka mukaan rajavartiomiehellä on muun esitutkintaviranomaisen joh-dolla tapahtuvaan esitutkintaan osallistuessaan oikeus käsitellä tietoa, joka on hankittu sellaisel-la menetelmällä, joka ei ole rajavartiolaitoksen käytettävissä.

Edellä 1. lakiehdotuksen 7 §:n 3 momentin kohdalla lausuttuun viitaten hallintovaliokunta ehdottaa, että tässä yhteydessä luovutaan 41 §:n 2 momentin muuttamisesta. Tämä mer-kitsee sitä, että kyseinen pykälä poistetaan la-kiehdotuksesta ja maininta siitä johtolauseesta.

78 §. Rajavartiolaitokselle annettava virka-apu. Valiokunta ehdottaa ainoastaan voimassa ole-van 78 §:n 1 momentin muuttamista hallituksen esityksen mukaisesti. Sen sijaan valiokunta kat-soo, ettei voimassa olevan 78 §:n 2 momentin kumoaminen ole perusteltua, koska muussa ta-pauksessa jäisi säätämättä siitä, kuka rajavartio-laitoksessa päättää virka-avun pyytämisestä. Virka-avun antamisen päättämisestä säädetään rajavartiolain 77 §:n 3 momentissa. Valiokun-nan ehdottama muutos tarkoittaa johtolauseen muuttamista.

3.—5. Lakiehdotus

Valiokunta puoltaa 3.—5. lakiehdotuksen hy-väksymistä muuttamattomina.

Säätämisyjärjestys

Hallintovaliokunta on ottanut asianmukaisesti huomioon perustuslakivaliokunnan 1. lakieho-dotuksen 7 §:stä tekemän valtiosääntöoikeudelli-sen huomautuksen, minkä vuoksi lakiehdotuk-set voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjär-jestyksessä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella hallintovaliokunta ehdottaa,

että 3.—5. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana ja

että 1. ja 2. lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutoseh-dotukset).

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Yleiset säännökset

1 §

(Kuten HE)

Poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminta rikostorjunnassa

2 §

Toimiminen toisen PTR-viranomaisen tehtäväalueella

PTR-viranomainen voi pyynnöstä suorittaa toisen PTR-viranomaisen puolesta tämän tehtäväalueeseen kuuluvan yksittäisen rikostorjuntaan liittyvän toimenpiteen käyttäen niitä toimivaltuuksia, joita se saa käyttää omalla tehtäväalueellaan sille kuuluvissa rikostorjuntatehtävissä.

PTR-viranomainen voi suorittaa 1 momentissa tarkoitetun rikostorjuntatehtävään liittyvän kiireellisen toimenpiteen 1 momentin mukaisin toimivaltuuksin ilman pyyntöäkin, jos toimenpidettä ei voida viivyttää. Toimenpiteestä on ilmoitettava ilman aiheetonta viivytystä sille PTR-viranomaiselle, jonka tehtäväalueeseen toimenpide kuuluu. Toimenpiteestä on luovuttava, jos viranomainen, jonka puolesta toimenpide suoritetaan, sitä pyytää tai ottaa tehtävän hoitaakseen.

(3 mom. kuten HE)

3—5 §

(Kuten HE)

6 §

Tietojen käsittely PTR-rikostiedusteluyksikössä

PTR-rikostiedusteluyksikössä edustettuna oleva PTR-viranomainen voi perustaa vakavaa tai laajamittaista rikollisuutta koskevaa yksittäistä rikostorjuntatehtävää varten henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (761/2003) 6 §:n 2 momentissa, henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain (579/2005) 4 §:ssä tai tullilain (1466/1994) 22 §:n 2 momentissa tarkoitetun tilapäisen rikosanalyysirekisterin. *Rekisterinpitäjänä toimii sen perustanut PTR-viranomainen.*

(2—4 mom. kuten HE)

PTR-rikostiedustelu- ja analyysitoiminnan valvonnasta on voimassa, mitä siitä erikseen säädetään. (Uusi 5 mom.)

7 §

PTR-tiedonhankinta- ja tutkintaryhmät

(1 ja 2 mom. kuten HE)

PTR-tiedonhankinta- ja tutkintaryhmässä PTR-viranomaisen edustajalla on oikeus osallistua ryhmän johtajan johdon ja tarpeellisen valvonnan alaisena sellaisen tiedonhankinta- ja tutkintatoimenpiteiden suorittamiseen, joihin kyseisen PTR-viranomaisen edustaja on toimivaltainen omalla tehtäväalueellaan kyseiselle PTR-viranomaiselle kuuluvissa rikostorjuntatehtävissä ja joita yhteinen tiedonhankinta tai tutkinnan kohteena olevan rikoskokonaisuuden estäminen, paljastaminen ja selvittäminen edel-

lyttävät ja joista ryhmän johtaja on toimivaltuuksiansa nojalla päättänyt.

PTR-viranomaisten muu yhteistyö

8 ja 9 §
(Kuten HE)

Erinäiset säännökset

10 ja 11 §
(Kuten HE)

12 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää 1 §:ssä tarkoitettujen PTR-viranomaisten yh-

teistoimintaelinten muodostamisesta ja PTR-viranomaisten yhteistoiminnasta 6 §:ssä tarkoitettun valvonnan järjestämisessä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa lisäksi tarkempia säännöksiä PTR-viranomaisten päätöksentekomenettelystä, joka koskee 5 §:ssä tarkoitettun rikostiedusteluyksikön muodostamista, 7 §:ssä tarkoitettua PTR-viranomaisten yhteisten tiedonhankinta- ja tutkintaryhmien perustamista sekä 10 §:ssä tarkoitettua PTR-viranomaisten välineistöön, tiloihin, henkilövoimavaroihin tai erityisasiantuntijapalveluihin liittyvää avun pyytämistä ja antamista. (Uusi 2 mom.)

13 §
(Kuten HE)

2.

Laki

rajavartiolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti kumotaan 15 päivänä heinäkuuta 2005 annetun rajavartiolain (578/2005) 45 ja 48 § ja muutetaan 1 §:n 2 momentti, 21 §:n otsikon suomenkielinen sanamuoto, 21 §:n 1 momentti, 77 §:n 1 momentti, 78 §:n 1 momentti ja 84 §:n 1 momentti seuraavasti:

1 §
(Kuten HE)

menpiteitä, joita poliisi ei voi viipymättä suorittaa.

21 §

41 §
(Poist.)

Kiireelliset yleisen järjestyksen ja turvallisuuden poliisin toimenpiteet

77 §
(Kuten HE)

Rajavartiolaitos voi yksittäistapauksessa päällystöönsä kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä suorittaa sellaisia kiireellisiä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tarpeellisia poliisilain 2 luvussa tarkoitettuja poliisin toi-

78 §

Rajavartiolaitokselle annettava virka-apu

(1 mom. kuten HE)

84 §
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Helsingissä 2 päivänä kesäkuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Tapani Tölli /kesk	Timo V. Korhonen /kesk
vpj.	Tapani Mäkinen /kok	Valto Koski /sd
jäs.	Thomas Blomqvist /r	Outi Mäkelä /kok
	Juha Hakola /kok	Petri Pihlajaniemi /kok
	Rakel Hiltunen /sd	Pirkko Ruohonen-Lerner /ps
	Heli Järvinen /vihr	Lenita Toivakka /kok
	Anne Kalmari /kesk	Unto Valpas /vas
	Oiva Kaltiokumpu /kesk	vjäs. Veijo Puhjo /vas.
	Ilkka Kantola /sd	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ossi Lantto.

VASTALAUSE

Perustelut

Ehdotimme mietintöön lausumaa, jonka mukaan eduskunta edellyttää huomioon ottaen poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen heikot henkilöstöresurssit, että valtion tuottavuusohjelmaa ei sovelleta näillä hallinnon toimialoilla (*vastalauseen lausumaehdotus*).

Poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen toiminat liittyvät kansalaisten perusturvallisuuteen. Tuottavuusohjelma vähentää henkilökuntaa useilla sadoilla henkilötyövuosilla. Henkilöstövähennykset tehdään usein harvaan asutuilla seuduilla, joilla kansalaisten avun saanti on muutenkin vaikeaa. Suunnitteilla olevat tuottavuusohjelman henkilövähennykset kohdistuvat

epäoikeudenmukaisella tavalla kansalaisten turvallisuuteen.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lausumaehdotuksen:

Vastalauseen lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää huomioon ottaen poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen heikot henkilöstöresurssit, että valtion tuottavuusohjelmaa ei sovelleta näillä hallinnon toimialoilla.

Helsingissä 2 päivänä kesäkuuta 2009

Unto Valpas /vas
Pirkko Ruohonen-Lerner /ps
Veijo Puhjo /vas